

PROSTORSKE POTREBE PRI SANACIJAH ROMSKIH NASELIJ V SLOVENIJI

izr. prof. dr. Jernej Zupančič
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta,
Oddelek za geografijo

ali...

- ... kako naj marginalna skupnost živi v parku na državnem robu in periferiji....

ROMSKA NASELJA

- Izraz je nastal v zadregi
- Obravnavamo ga kot prostorsko enoto: skupina bivalnih in spremljajočih objektov, v katerih bivajo Romi. Tvorijo relativno zaključeno celoto in ima svojsko zunanjo podobo, gradbeno strukturo in pravno formalni značaj
- Formalno so to ZASELKI; enote, ki jih sicer statistično štejemo kot dele ostalih enot naselbinskega sistema Slovenije

bližnji sosed naš... Dolič / Kuzma

v Sloveniji je...

- 105 (107) zaselkov z romskim prebivalstvom – romskih naselij
- 23 (24) jih leži na območju Krajinskega parka Goričko

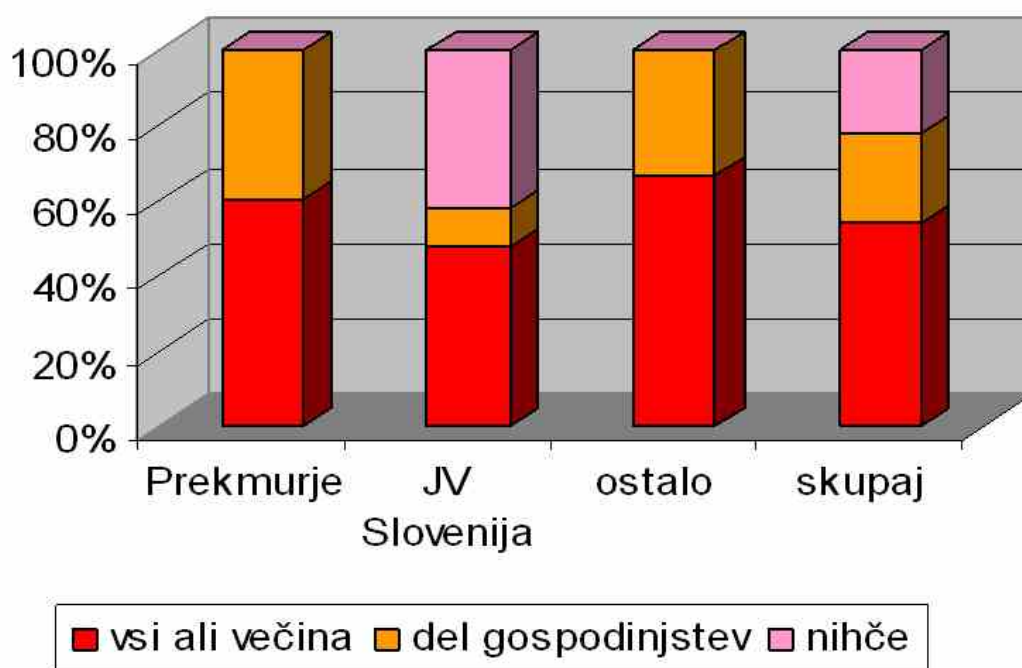
Ključni problemi romskih naselij

- NAVZNOTER
  - Prevlada črnih gradenj, odsotnost legalnosti
  - Slaba gradbena struktura
  - Utesnjenost bivalnih enot
  - Skromna infrastrukturna opremljenost
- NAVZVEN
  - pogoste konfrontacije z najbližjim sosedstvom
  - Izključenost iz infrastrukturnega omrežja

oziroma...

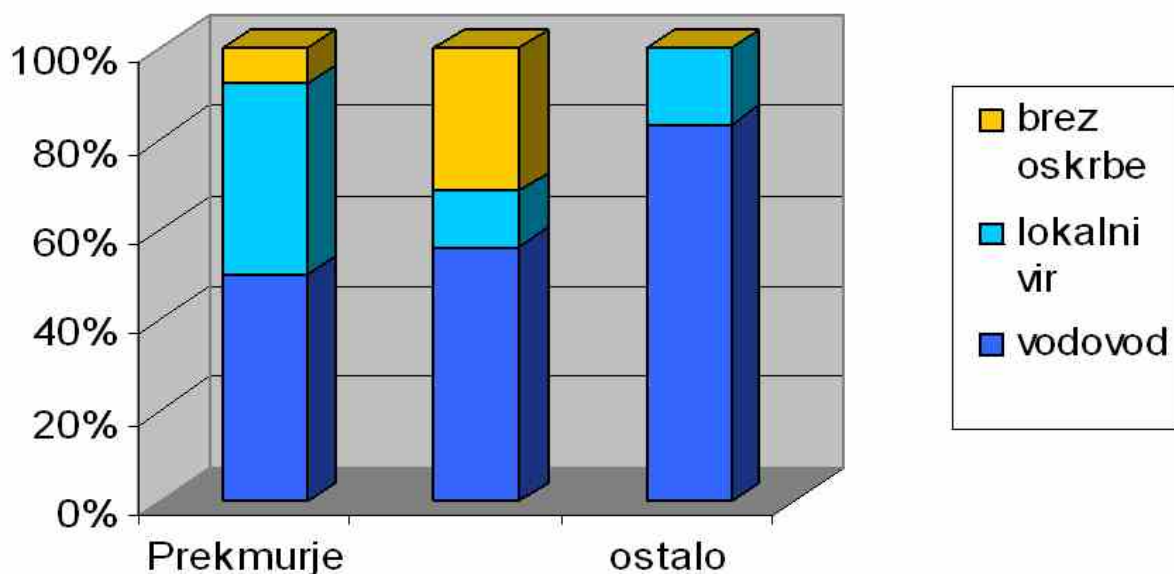
- okrog 35 % prebivalcev v proučevanih naseljih je skoraj brez materialnih možnosti družbenega vključevanja
- materialna baza (infrastrukturna opremljenost gospodinjstev – po oceni!) je v romskih naseljih v 90% opazno šibkejša kot pri ostalem prebivalstvu

OSKRBA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

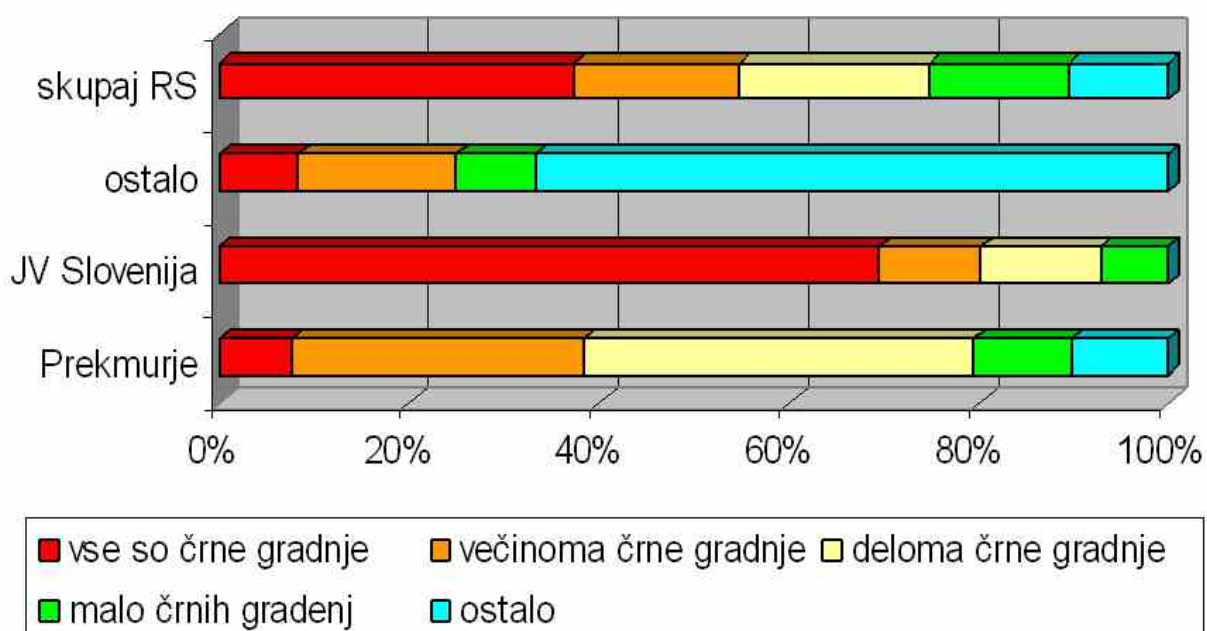
- Vir: anketa Romska naselja v Sloveniji, MOP, 2007, N=186

OSKRBA Z VODO

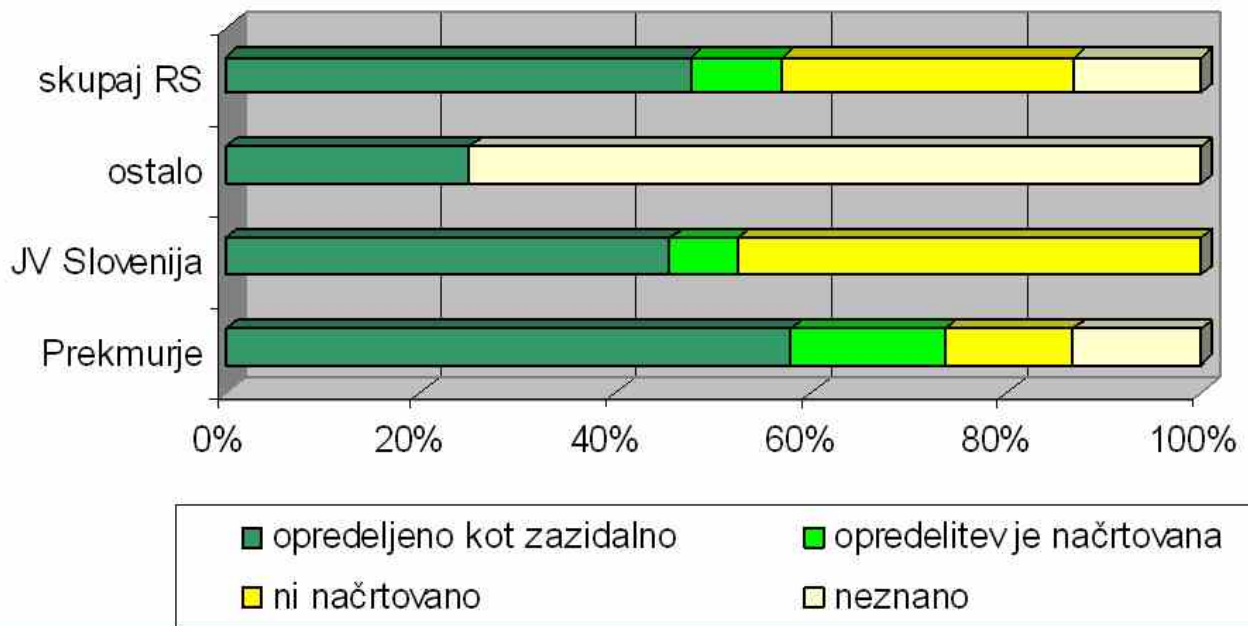
Vir: anketa Romska naselja v Sloveniji, MOP, 2007, N=186

DELEŽ ČRNIH GRADENJ V ROMSKIH NASELJIH

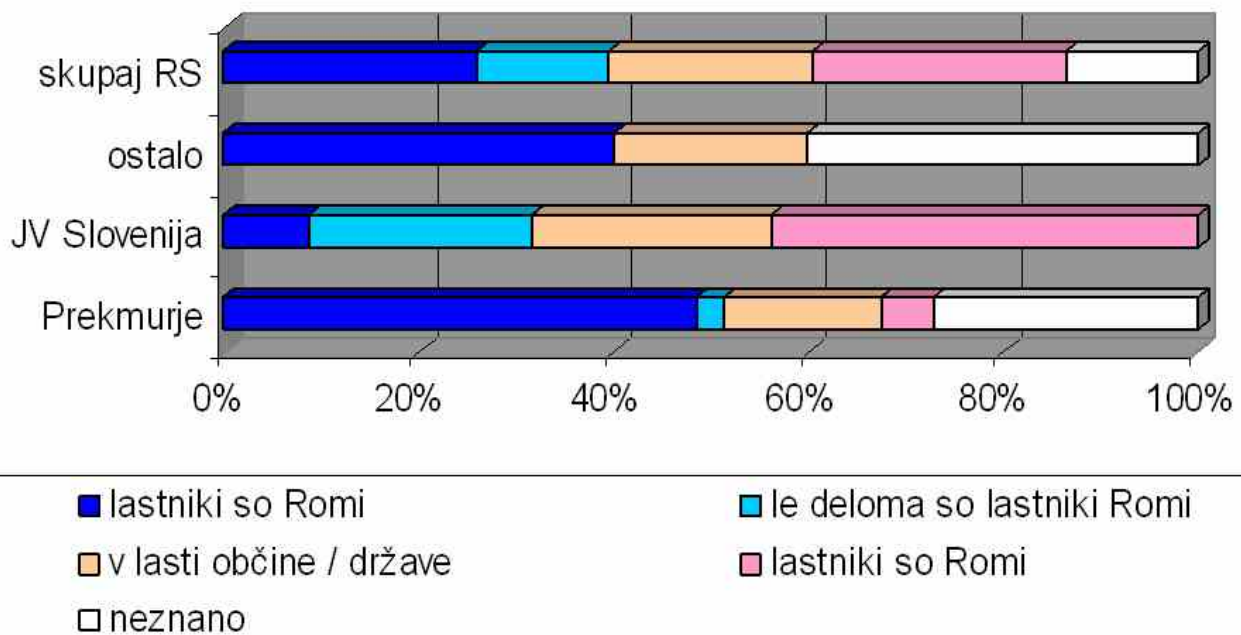
Vir: anketa Romska naselja v Sloveniji, MOP, 2007, N=186

ZAVIDALNOST ZEMLJIŠČ Z ROMSKIMI NASELJI

Vir: anketa Romska naselja v Sloveniji, MOP, 2007, N=186

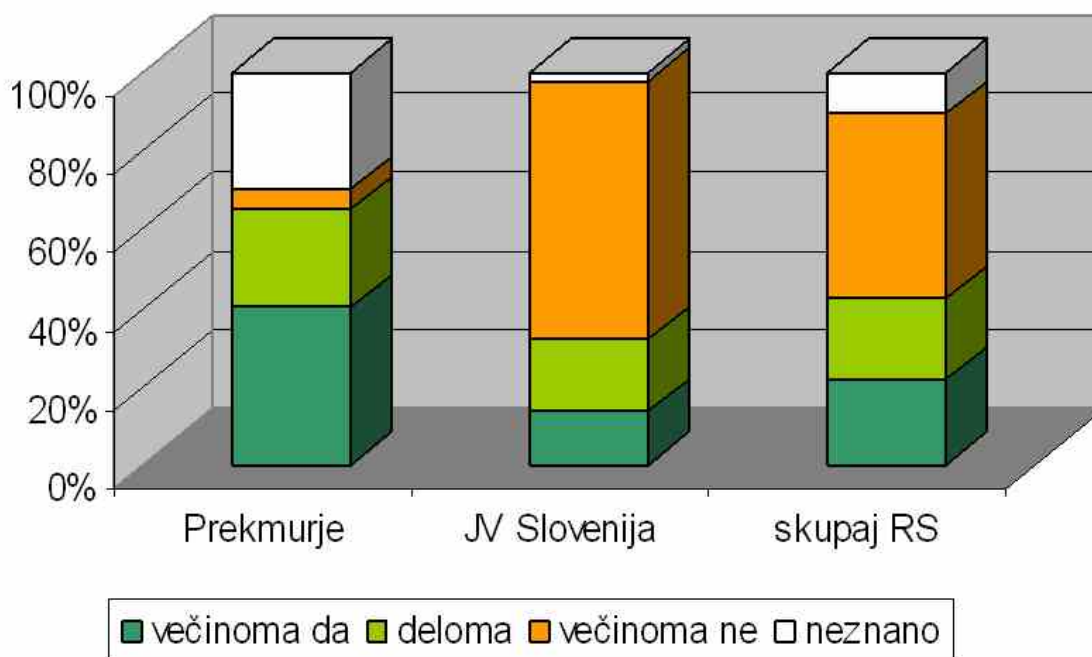
LASTNIŠTVO ZEMLJIŠČ V ROMSKIH NASELJIH

Vir: anketa Romska naselja v Sloveniji, MOP, 2007, N=186

PRIPRAVLJENOST LASTNIKOV ZA PRODAJO ZEMLJIŠČ

Vir: anketa Romska naselja v Sloveniji, MOP, 2007, N=186

Skratka...

- Na državni ravni imamo sicer nezavidljivo, vendar postopno (cca 12-15 let) rešljivo prostorsko-socialno dediščino romskih naselij.
- Smiselni je koncept postopnega razvoja s strukturnim prilagajanjem in sprotno sanacijo
- Koncept predvideva **tripartitno udeležbo**: **Romi** (kapital, delo, skrb za urejenost okolja), **občine** (postopki opredelitve zazidalnosti, postopki vzpostavljanja legalnih stanj, ko so pripravljene stanovanj) in **državnih institucij** (smernice, koncepti, razpisi, strokovna pomoč, vključevanje v projekte ipd.)

Govorimo o SANACIJI

- Obstoječe lokacije morajo vzpostaviti tehnične, pravne, prostorske in socialne pogoje za vključitev v slovenski naselbinski sistem.
- Ob doseženi krajinski preobrazbi morajo prekiniti s "tradicijo" konfrontiranosti in z višanjem odgovornega odnosa do skuopnih regionalnih dobrin prevzemati čedalje več kompetenc (ki so samo odraz zmožnosti vzdrževanja in (re)konstrukcije).

IZHODIŠČA

- Naselja naj, če je le mogoče, zadržijo privzeto lokacijo
- Načelo postopnosti (interes – lastništvo – vstop občine (zazidalnost) – tehnični-gradbeni standardi – participacija – vzpostavitev legalnih stanj....)
- Načelo sukcesivnosti (naslednji koraki so možni le ob izpolnjevanju (prejšnjih) pogojev) in
- Načelo participacije udeležencev (Romov)

CILJI SANACIJE

- INTEGRACIJA romskih naselij v naselbinski sistem Slovenije
- Praviloma bodo to ZASELKI, ki bodo numerirani po bližnjih obstoječih statističnih naseljih, imeli pa bodo svoje lokalno IME - in s tem IDENTITETO
- STANDARD romskih naselij naj bo enak kot v ostalih naseljih
- TOLERANCA je začasen taktični postopek in izhod v sili (integracija je pomembnejša!)
- Ne bi smeli pozabiti na obstoječo KULTURNO (stavbno) romsko DEDIŠČINO

In šele potem...

- ...se odpre vprašanje: ŽIVETI V PARKU
- *Samo urejena, "legalna" naselja so lahko partner v regionalni in lokalni ponudbi parkovne (in tudi siceršnje) ureditve.*

No, priznajmo da...

- Se zdi to za naše razmere skoraj ILOZORNA PREDSTAVA
- Mnogim parkovna ureditev praviloma predstavlja zgolj VRSTO OMEJITEV in premalo lokalnih bonitet

Torej je...

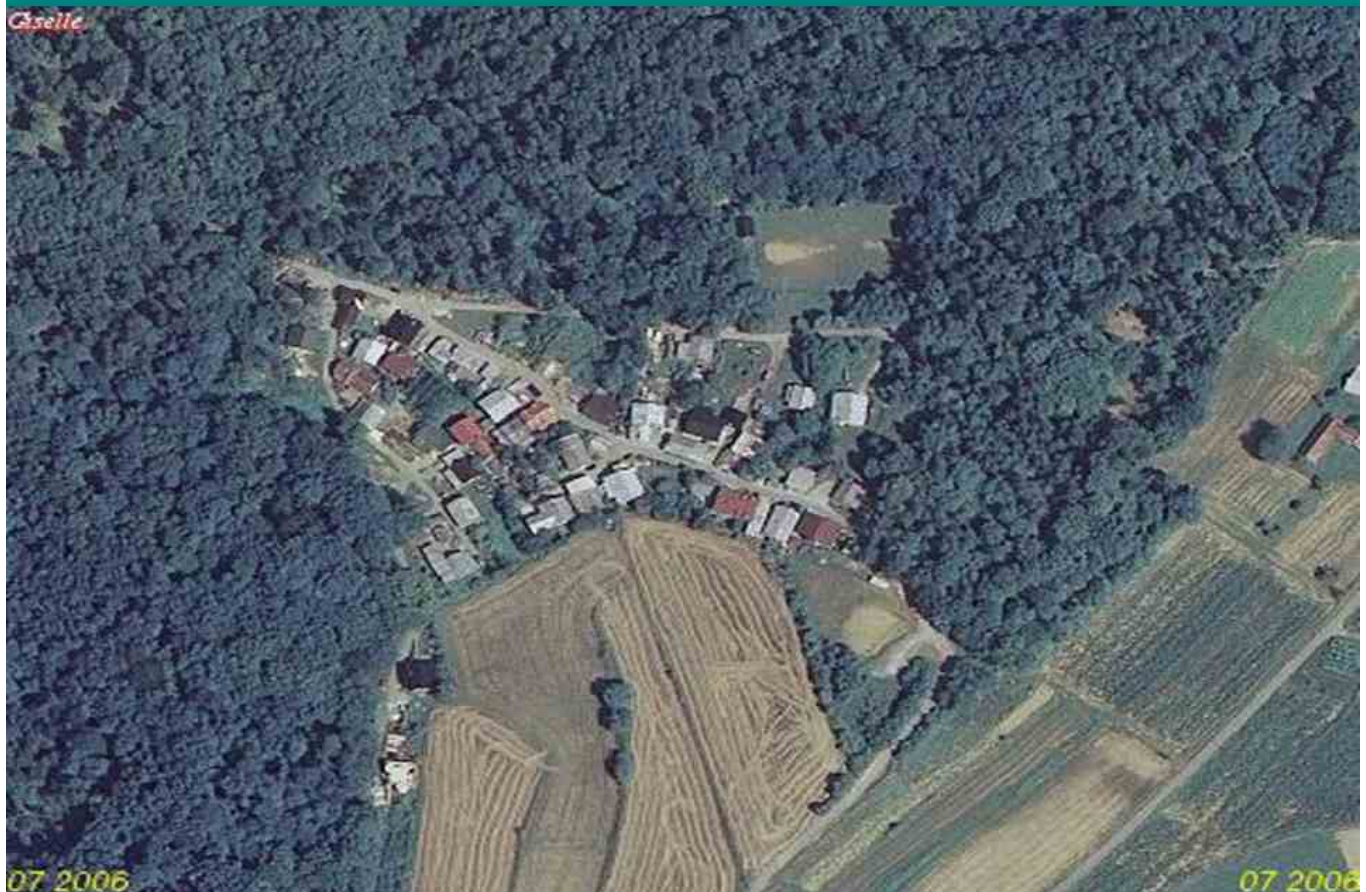
- Reševanje PROSTORSKE PROBLEMATIKE je predvsem ISKANJE SODOBNIH FUNKCIJ vsakega, zato tudi romskega naselja
- Romsko naselje moramo torej **smatrati za celoto prostora, izoblikovane kulturne pokrajine in nosilnega prebivalstva.**

Katere FUNKCIJE?

- Bivanje (stanovanje)
- Oskrba
- Rekreacija, sprostitiv
- Izobraževanje in vzgoja
- Komunikacija, druženje
- Kultura, duhovno življenje
- Gospodarstvo.

Prostorska situacija romskega zaselka Ljubljana, Kuzma

ŠTUDIJ PRIMERA: Predlog SANACIJE

- IZHODIŠČE: šele ko prebivalci vzpostavijo pogoje za legalna stanja (lastništvo, zazidalnost, minimalni tehnični (gradbeni) standardi) in sami delujejo kot urejena soseska (odgovornost navznoter in navzven) nastopijo
- POGOJI za vključitev (integracijo) v naselbinsko mrežo

Tedaj bodo lahko...

- Nekatero funkcije (poleg bivanja) uresničevali v svojem naselju, nekatere v bližnjih romskih naseljih (npr. "Maribor" ki je le kilometer proč)
- Nekatero funkcije bodo opravljali v ostalih slovenskih naseljih (npr. šola, delo, rekreacija...)
- Toda dolgoročno bodo tudi ostali prebivalci morda realizirali svoje potrebe / funkcije v romskih naseljih...
- *Romska naselja niso in ne smejo biti zaprte prostorske enote, temveč odprte socialne celote, ki šele z vzpostavitvijo PARTNERSTVA dosežajo vse funkcije za svoje prebivalstvo. Integracija je namreč prav to.*

Potrebni prostor za:

- Prometne površine: ceste, pločniki, postaje
- Odlagališče sekundarnih surovin (urejeno)
- Zelenice, drevesne postavitve: estetika in prijetna bivalna klima
- Komunalni del
- Rekreatijske površine
- Rezervne stavbne površine
- Namestitvev gospodarskih objektov
- Javni oz. zborni prostor

Govorimo torej

- O KOMPLESNEM SOCIALNEM PLANIRANJU; (ki bi bilo sicer koristno za VSA NASELJA V DRŽAVI)
- Pri tem se poleg tehničnih (gradbena ustreznost), pravnih – normativnih (legalistični vidiki) in ambientalnih (krajinsko-arhitekturna skladnost) pridruži še SOCIALNI vidik (človeški potencial: zmožnosti ambicioznih ljudi za smiselno dolgoročno upravljanje z naravnimi in kulturnimi vrednotami in ustvarjeno KULTURNO DEDIŠČINO.

Dilem je torej manj:

- 23 romskih naselij predstavlja **POMEMBEN DEL** obstoječe naselbinske mreže. Je torej dediščina KP Goričko.
- Vprašanje je torej, ali naj bodo te prostorske enote *razpršeni problemi* ali pa naj jih skušamo postopno *preoblikovati v partnerje*.

Rešitev?

- Smiselni je sistematičen pristop:
- Iniciative **REGIONALNIH DEJAVNIKOV** (agencije, planerski uradi, kulturno-izobraževalne institucije; KP Goričko): projektno in akcijsko delovanje
- Vstop "države": projektna (periodična) in strokovna podpora; strokovna korekcija in usmerjanje (omejeno)
- Lokalna skupnost: bistven preobrat v koncipiranju prihodnosti. Sožitje mora imeti ekonomske temelje in privlačnost.
- Romi: ureditve, odgovorno ravnanje z okoljem, participacija pri urejanju prostorskih problemov

Torej:

- V tej luči glavni problem Romov ni samo vzpostavitev legalnih stanj kot izhodišče za dostop do polnega uživanja prednosti državljana, temveč...
- Predvsem krepitev "človeškega potenciala" (znanje, veščine, spretnosti, sposobnosti...), s katerimi lahko pristopajo kot partnerji. To je **KLJUČNO!**

Kaj lahko ponudi romsko naselje?

- Ohranjeno kulturno dediščino (materialno in duhovno)
- Prostor (urejeno okolje, izoblikovana kulturna pokrajina (romske posebnosti))
- Delovno silo
- Ne predstavlja ovire, temveč se sinhrono vklaplja v parkovno "sceno"